

Adam Niemczyński

W 50-lecie pracy naukowej profesora Adama Niemczyńskiego

Adam Niemczyński urodził się 22 listopada 1942 roku we Lwowie, a zatem obchodzi w bieżącym roku 75-lecie urodzin. Niniejszy tom *Psychologii Rozwojowej* jest wyrazem pamięci Jego uczniów oraz środowiska psychologów prowadzących prace nad rozwojem człowieka. W roku 2016 uczniowie Profesora uczcili 50-lecie Jego pracy zawodowej symposium pt. *Rozwój i jego okolice. Profesorowi Adamowi Niemczyńskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej* uczniowie zorganizowanym w ramach XXV Jubileuszowej Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej, która odbyła się w Krakowie.

Studia psychologiczne w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego ukończył Adam Niemczyński w 1966 roku, uzyskując magisterium na podstawie pracy *Abstrakcyjność i konkretność myślenia w schizofrenii* przygotowanej pod opieką profesor dr hab. Marii Susułowskiej. Po trzech latach pracy w zawodzie psychologa praktyka w Dziecięcym Ośrodku Chorób Płuc w Rabce wrócił do środowiska uniwersyteckiego i w 1969 roku podjął studia doktoranckie, a w 1971 roku rozpoczął pracę jako starszy asystent w Zakładzie Psychologii Rozwojowej i Wychowawczej. W roku 1977 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy *Związki procesów poznawczych i motywacyjnych w ontogenezie* przygotowanej pod kierunkiem profesor dr hab. Marii Przetacznikowej. Monografia *Modele indywidualnego rozwoju człowieka* stanowiła podstawę do otwarcia przewodu habilitacyjnego na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UJ i otrzymania w 1980 roku stopnia doktora habilitowanego. W latach 1994–1998 był profesorem nadzwyczajnym w Instytucie Psychologii, gdzie pełnił ważne funkcje organizacyjne, a mianowicie wicedyrektora do spraw organizacyjnych (1981–1984; 1991–1992), dyrektora instytutu (1993–1995) oraz kierownika Zakładu Psychologii Rozwojowej i Wychowawczej (1990–1997). Po podziale Instytutu Psychologii i utworzeniu Instytutu Psychologii Stosowanej w roku 1997 rozpoczął pracę na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ, gdzie jako kierownik Zakładu Zarządzania w Oświacie Instytutu Spraw Publicznych prowadził w latach 1998–2009 badania nad rozwojem w dorosłości oraz zarządzaniem w oświacie. Od 1997 do 2006 roku współpracował z SWPS w Warszawie, w latach 2007–2010 zatrudniony był na etacie w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie, a od 2010 roku pracuje jako profesor nadzwyczajny w Katedrze Psychologii Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach.

Od początku swojej pracy zawodowej Adam Niemczyński angażował się w rozmaite działania zarówno w środowisku uniwersyteckim, jak i szerokim środowisku psychologów akademickich i praktyków. Pełnił funkcję redaktora naczelnego miesięcznika Uniwersytetu Jagiellońskiego „Akcenty” (1974–1976), a także samodzielnie redagował i wydawał „Studia Iagellonica Humani Cultus Progressus” (1998–2001). Najwięcej jednak czasu, energii i zaangażowania profesor Adam Niemczyński poświęcał psychologii rozwojowej. Zaktywizował i zintegrował środowisko polskich psychologów rozwojowych, zakładając, wraz z grupą pracowników Zakładu Psychologii Rozwojowej i Wychowawczej, w roku akademickim 1991/1992 Sekcję Psychologii Rozwojowej (obecnie Polskie Stowarzyszenie Psychologii Rozwoju Człowieka), której przewodniczył do roku 1997 roku. Wydawał czasopismo „Kwartalnik Polskiej Psychologii Rozwojowej” (obecnie „Psychologia Rozwojowa”), którego był współredaktorem (do 2007 roku, wspólnie z Marią Kiełar-Turską), a także redagował „Polish Journal of Developmental Psychology”.

Wykładał w USA, Holandii, Kanadzie, Hiszpanii, Włoszech, a także współpracował z Max Planck Institute for Human Development and Education kierowanym przez prof. Paula Baltesa, z Instytutem Psychologii w Padwie kierowanym przez prof. Gabriele Di Stefano oraz z Lawrence'em Kohlbergiem i Uniwersytetem w Worcester w USA. Dzięki licznym kontaktom Profesora z na-

ukowymi ośrodkami psychologii rozwojowej na całym świecie polscy psychologowie rozwojowi mogli poznawać aktualne idee najbardziej znanych badaczy, a także testować je w badaniach prowadzonych w naszym społeczeństwie. Aktywność Adama Niemczyńskiego w zagranicznych towarzystwach psychologicznych (International Society for the Study of Behavioural Development – w latach 1989–1996 był reprezentantem na kraje Europy Wschodniej; European Association of Developmental Psychology; Association for Moral Education; International Society of Political Psychology) sprzyjała propagowaniu dorobku naukowego przedstawicieli środowiska rodzimych psychologów rozwojowych na forum międzynarodowym. Szczególną w tym rolę odegrały spotkania w Krakowie badaczy z Polski i różnych krajów Europy, a nawet świata w ramach VII Europejskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej (1995), XX Międzynarodowej Konferencji Psychologii Politycznej (1997) oraz XXIX Międzynarodowej Konferencji Towarzystwa Edukacji Moralnej (2003), których Profesor był głównym organizatorem i pełnił funkcję przewodniczącego. Podkreślić jednocześnie trzeba, że międzynarodowa naukowa i organizacyjna działalność nie ograniczała jego zaangażowania w prace na rzecz Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, bowiem pełnił w nim funkcje: przewodniczącego XXV Zjazdu PTP (1984), przewodniczącego Krakowskiego Oddziału PTP (1993–1999), przewodniczącego Sądu Koleżeńskiego PTP (2001–2003), sekretarza generalnego PTP (2003–2006) oraz przewodniczącego PTP (2006–2009). Jednakże duszę badacza i oryginalnego naukowca ujawnił przede wszystkim, gdy kierował realizacją projektów naukowo-badawczych: *Organizacja i rozwój myślenia biograficznego – zagadnienia współzależności rozwoju struktury myślenia biograficznego, sądu społeczno-moralnego, inteligencji operacyjnej oraz ich stosunku do ogólnej sprawności umysłowej* (1984–1985) oraz *Rozwój struktur poznawczych i osobowości w wieku dojrzałym* (1987–1989). Podejmował próby wykorzystania wiedzy o rozwoju dla opracowania zasad organizacji i zarządzania wychowaniem i edukacją, a zwłaszcza organizacji pracy uczniów i nauczycieli w szkole pod kątem ich pełnego oraz wielostronnego rozwoju. Cele te realizował, będąc przewodniczącym Stowarzyszenia Szkół Krakowskich M.A.K.A.B.R.A (1996–2010) oraz pracując w ramach dwóch projektów Programu Tempus: *Rozwój Szkół dla Demokracji w Europie* i *Rozwój Służb Społecznych dla demokracji w Europie*, a także projektów: *Dzieci i sytuacja nieletnich matek* oraz *Przejsie od edukacji do wykonywania zawodu*, które koordynował na terenie Polski.

Kolejnym polem zarówno badawczej, jak i praktycznej działalności Profesora są kwestie związane z zawodem psychologa (przygotowania do zawodu, wejścia do zawodu, ciągłego rozwoju zawodowego), jego etyczny wymiar, społeczny status i samorządność psychologów. Popularyzował wiedzę o rozwoju społeczno-moralnym człowieka w artykułach oraz w ośmiu-odcinkowym programie telewizyjnym Nauczycielskiego Uniwersytetu Radiowo-Telewizyjnego NURT (1987). Podsumowując w liczbach dotychczasową aktywność prof. Adama Niemczyńskiego, wymienić można udział w 142 konferencjach naukowych, w tym 90 międzynarodowych, przygotowanie 38 recenzji, w tym z czterech książek, 20 prac naukowo-badawczych, sześciu doktoratów i ośmiu rozpraw habilitacyjnych. Jest autorem jednej, a współautorem 14 monografii oraz autorem 36 artykułów naukowych.

Równie imponująco jak działalność naukowa, popularnonaukowa i organizacyjna prezentuje się dorobek dydaktyczny Profesora, gdyż wypromował on dotychczas około 250 magistrów, a także 15 doktorów. Za swoją działalność naukowo-dydaktyczną został w roku 1995 uhonorowany Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Adam Niemczyński zainicjował i rozwinął w Polsce badania nad rozwojem człowieka w dorosłości z perspektywy *life-span*. Rozpropagował w Polsce teorię rozwoju moralnego Lawrence'a Kohlberga, opracowując wraz z zespołem adaptację jego metody (1985), a następnie wykorzystując ją w badaniach nad rozwojem rozumowań moralnych Polaków od adolescencji do późnej dorosłości. Przełożył wraz z Teresą Stawarz test Resto do badania rozwoju moralnego oraz opracował Metodę Dylematów Biograficznych do badania rozumowania biograficznego. Zainteresowania badawcze Profesora ogniskują się

wokół kwestii rozwoju poznawczego, społeczno-moralnego oraz osobowościowego w pełnym cyklu życia indywidualnego człowieka. Opracował autorską koncepcję rozwoju w cyklu życia indywidualnego, przyjmując nowatorskie założenie o rozwoju człowieka w biegu jego życia. Źródła i przyczyny rozwoju dzieci i młodzieży upatruje we wzajemnie przeplatających się czynnikach: biologicznych i społeczno-historycznych. Różne formy aktywności traktuje jako mające naturę czynności kształtowanych w trakcie rozwiązywania wraz z innymi osobami zadań rozwojowych. Zmiany w obrębie organizacji zachowania człowieka to w koncepcji Profesora podstawowe kryterium wyłaniania się kolejnych etapów rozwoju. Zmiany te występują w ciągu całego życia, a ich motorem jest sprzeczność między wymaganiami stawianymi jednostce a wypracowanymi sposobami ich realizacji na danym etapie rozwoju. Istotą tak pojmowanego rozwoju człowieka jest zdaniem Adama Niemczyńskiego osiągnięcie większej autonomii i afirmacji życia. Profesor przypisuje autonomię nie tylko procesowi rozwoju człowieka, ceni bowiem autonomię każdego, nawet stawiającego nieporadne kroki młodego badacza, czego doświadczyli wszyscy jego uczniowie. Rezultatem tego jest różnorodność zagadnień oraz perspektyw ich ujęcia obecna w działalności naukowej uczniów oraz w zamieszczonych w prezentowanym tomie tekstach, które wraz z podziękowaniem za możliwość spotkania i wspólnej pracy z Mistrzem oraz życzeniami z okazji 75 urodzin i 50-lecia pracy zawodowej składają wypromowani przez Profesora doktorzy.

Dorota Czyżowska i Ewa Gurba